

Forfatter: Laub, Hardenack Otto Conrad

Titel: BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1874-03-14)

Citation: Laub, Hardenack Otto Conrad: "BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1874-03-14)", i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schønbergs Forlag, s. 322. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020126.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

*Fra Laub til Martensen
Viborg, 14. Marts 1874*

Kjære Biskop Martensen! Gid jeg nu maa kunne bringe Dem min Tak saa forstaaelig, som jeg gjerne vilde, for Deres sidste Skrift *) og al den Glæde, det har gjort mig! men jeg kan det kun, naar De vil læse bedre, end jeg kan skrive.

Da jeg havde læst 4 Blade af Deres Bog, maatte jeg standse; havde jeg havt Dem hos mig, var jeg falden Dem om Halsen, — saaledes var jeg tilmode. Paa 4 Blade, ja i to Ord, bogstavelig to, havde De sagt Alt; det Hele laa paa eengang for mig. Jeg længtes efter at see, hvorledes De lod alt det Meget, som laa i denne Begyndelse, komme frem; men først maatte jeg besinde mig paa, hvad jeg havde i disse to Ord. Jeg vidste, at hvad der fulgte efter, maatte føre mig ind i den store Uro og Bølgegang; men jeg følte den faste Grund under mine Fødder, — hvorpaa jeg vidste, at jeg stod, men sjelden, maaskee aldrig, saaledes havde følt det med Tak til Gud. Denne Begyndelse paa Læsningen af Deres Bog, denne Søndag Aften, efterat jeg om Formiddagen havde prædikeret i Grunden om det Samme, — thi det er jo al Prædikens Maal at vise hen til ham, som siger: s. 323 „jeg vil give Eder Hvile, “ — den skal jeg aldrig glemme. Her er egentlig det, jeg har at takke Dem for, efterat jeg har endt Læsningen, — at denne Begyndelse ogsaa er bleven Enden, og at alt det Mellemliggende kun har kunnet gjøre mig dette klarere og vissere, og ganske vist tillige rigere og kjærere. At den Grundtanke, som i Indledningen er udtalt saa fyndigt og indlysende ved sig selv, er holdt fast og gennemført igjennem det Hele, det kalder jeg det Bedste i denne lille Bog. Om det Øvrige vilde jeg helst nøies med at sige saa Meget, indtil jeg har læst det Hele igjen og faaet Mere af det Meget, som her er, bedre med. Men jeg maa dog sige Dem, hvorledes det nu staaer for mig; det er vel og det første Indtryk, hvorom De først trænger til at høre.

Det første Afsnit („Pavens Ufeilbarhed“) maa særligomtales. Jeg tænker, de Fleste eller Mange ville kalde dette det Bedste af det Hele, det, hvorpaa De har samlet Deres hele Styrke, det meest Henrivende. Og jeg vil ogsaa for en Deel sige det Samme: det river uimodstaaeligt med sig, — det Slaaende, som laae skjult i Indledningen, kommer her frem i sin hele Styrke, ja det Knusende, og dermed det Opløftende — for den, der ikke rammes af Slaget. Alligevel kommer for mig det Bedste senere, hvor det Polemiske mere har udtømt sig, og De kan tale med Deres egne Troesforvandte om, hvad vi have. Uagtet den fuldstændige Ro, den Klarhed og strenge Logik, hvorved ogsaa jeg kan mene, at dette Afsnit i en eminent Betydning udmærker sig, har jeg dog maattet tænke paa et brusende Vandfald, som man betragter med Beundring og Ærefrygt, medens det dog først er, naar Strømmen lavere nede kommer til sit rolige Løb igjennem beboede og dyrkede Egne uden at s. 324 høres vidt omkring, at den kan bringe Velsignelse. I Deres Skrifs første Afsnit gaaer det Slag i Slag; her skulde Slaget staae, og de skarpe Vaaben, de uimodsigelige Kjendsgjerninger og klare Slutninger, bruges (jeg antager, at det store Forarbejde, De har havt, ganske særligt, har været af Hensyn til dette Afsnit, for at De her kunde staae iført den fulde Rustning). Men det Glædelige er dog især, at De saaledes strax og væsentlig med eet Slag har skaffet Dem Plads og Ro til det, De egentlig vilde; derefter begynder den rolige Strøm. Det følger af sig selv, at Modsætningen og Polemiken maa vedblive igjennem det Hele; men allerede i det næste Afsnit („Gammelkath.“) kan ved Siden heraf Sympathien gjøre sig gjældende. Af den sammensluttede Udvikling, hvori det gaaer roligt og sikkert mere og mere indad, til hvad der for Dem er blevet Hvilepunktet, det, som aldrig kan opgives, „det Grundvisse,“ og derfra igjen udad til den Stilling, som dette har faaet, som er bleven negtet det i Livet, af denne Kjæde er det ikke let at udpege noget enkelt Led; hvad jeg saaledes kan nævne, kommer kun med en subjectiv Berettigelse, maaskee kun tilfældigt ifølge en Stemning og øieblikkelig Trang (hvad dog ogsaa kan have sin Betydning med Hensyn til det første Indtryk). Og det kan her kun gjøres forstaaeligt for Dem ved simpelthen at nævnes, — tildeels med de Navne, De selv har givet det; thi De er en Mester i at give Navne, hvori hele Sagen ligger. Saaledes strax i det næste Afsnit: „Garantier, Surrogater, Skepticisme,“ hvoraf jeg især vil nævne det sidste: Skepticismen som Katholicismens inderste Væsen, — og „Tvivlen“, saaledes som den allerede her, men endnu mere i 2den Hovedafdeling bruges til at føre ind i den rette „Visheds“ inderste s. 325 Helligdom, hvad jeg havde længtes efter at finde, og nu fandt i Deres Skrift. — Derefter kommer, hvad der for mig er det Bedste, og hvad De selv dog vil kalde det Centrale i denne Bog: den fortræffelige Udvikling af „de reformatoriske Principer“, for mig det i sin Korthed Klareste og Dybestgaaende, jeg har læst om denne Sag, ogsaa efter hvad Dorner har sagt herom og jeg været ham inderlig taknemlig for (der har behøvedes lang Tid til at faae det forstaaet, at det materiale Princip ikke er Læren derom). Naar jeg kalder dette Afsnit det Bedste, saa tager jeg den fortsatte Udvikling heraf med, som gives i de følgende Afsnit, navnlig det 3die (Nutiden), et af de lærerigste i denne Bog, hvori bl. A. om den saakaldte „Achilleshæl“. Om Grundtvigianismen har De sagt meget Ypperligt, deriblandt Nyt, eller som De dog ikke tidligere saaledes har udført, — om „Ordet“ i dets Selvstændighed ved Siden af Sacramenterne (her i en heel ny Skikkelse), — altsaa mere end „dette lille Ord“ — Prædiken; om det Illusoriske, (Utilstrækkelige) i Garantien „Ordet til os“ (den Enkelte), naar der ikke i Forveien er en Tilegnelse af Ordet til Alle (dette Sted vil jeg ganske særlig udhæve); om Bibelen som Mere end „Oplysningsbog“. — See, her ere nogle Stykker, eller kun Navnene derpaa, ude af den levende Forbindelse; det seer saa dødt ud paa Papiret. Mon De alligevel kan forstaae mig?

Hvad det historiske Stof angaaer og Deres Evne til at sammenfatte det og „uddrage Essentsen“, da har De jo givet et storartet Beviis paa, hvad De i denne Henseende formaaer, i det første Afsnit af Bogen; thi det er jo

ved Historiens Hjælp, De har frembragt den ualmindelige Virkning, som dette Afsnit gjør, ved den klare og sam s. 326menhængende Oversigt, De giver over Pavedømmets Historie lige til dens seneste Begivenhed, Vaticanerconciliets Historie. Det er et ualmindelig levende Billede, De har vidst at give af dette Concilium ved i den sammenrængte Korthed at faae saa mange smaae Træk med, som vare i det Mindste mig ubekjendte, og som tidt give mere Lys ind i det Hele, end hvad Alle vide, fordi det er den udvortes Side af Sagen. Mere af samme Art, om end ikke af saadant Omfang, findes rundt omkring i dette Skrift; men der er Eet, som jeg maa nævne, som jeg — i al dets Stilhed og Eenfoldighed sætter ganske ved Siden af hiint Store, ja for mit Vedkommende endnu højere: det er det Billede af Luther i to Situationer, hvormed den første Afdeling af Skriftet ender, og den anden begynder; denne Benyttelse af Historien er ligesaa mærkelig, som den første, og vil. skjøndt den mere skjuler sig, nok opdages af Flere end mig. — Hvad her er sagt om det historiske Stof, gjælder ogsaa om det dogmatiske. I begge Henseender er det vanskeligt for Deres Læsere at frigjøre sig fra et stille Ønske om, at der var endnu Mere, at De vilde blive ved, naar De begynder at fortælle, at De vilde gennemgaae endnu flere af de katholske Lærdomme eller Kirkeskikke osv. Det vil vel især være Theologer, som gjerne vilde høre Mere af Dem, om Munkeløfterne, om Præstecoelibatet, eller dersom de nylig have læst Gudes Bog. om det, som paa Høidepunktet skiller de forskellige Kirker fra hinanden, gjerne ville see dette i Belysningen af de reformatoriske Principer. Men vi veed, hvad De vil svare: at det ogsaa her gjælder, at „Eet er fornødent“, de mange Ting volde Uro og Forstyrrelse, besvære Forstaaelsen af det, hvormed det gjælder. Det Enkelte, s. 327a1 Detail maatte her kun faae repræsentativ Betydning, og det er en Misforstaaelse, naar man her vil see Dogmer osv. i Belysning af Principerne, da Forholdet er lige det Modsatte, det er Principerne, der skulde stilles i Lyset, hvad der kunde tjene hertil, medtages, Mere ikke. Til Theologerne vil De sige, at det er ikke dem, De her har for Øie, undtagen forsaavidt disse, naar det gjælder Bevidstheden om det Ene, det Første og Sidste for Alle, bør staae forrest, hvorfor De jo vistnok i en særlig Betydning har skrevet for os og givet os meget at tænke over; med Dogmerne har De kun at gjøre, forsaavidt de have faaet Betydning for Menigheden og Menighedslivet, hvad De udtrykkelig har sagt med Hensyn paa de katholske Dogmer. — Vi kunne vel i alle Maader nøies med, hvad vi have faaet af Dem.

Og nu Menigheden og Bogens Popularitet, — hvad denne Deel af Sagen angaaer, har jeg allerede anstillet en lille Prøve i mit Huus og erfaret, at de to Ord, hvormed det Hele begynder, og hvorpaa tilsidst det Hele kommer an, tilfulde kunne forstaaes uden al videnskabelig eller theologisk Fordømmelse (en Præst her i Byen kan ikke laane sit Exemplar af Bogen ud, „førend hans Kone har læst den“). Herved er vel Forstaaelsen af det Hele væsentlig givet. Hvad det snarest vil skorte paa, maa være Kjendskab til Kirkehistorien; men det har Deres første Afsnit allerede tænkt paa. Med Hensyn paa en Deel af Sagen, hvor det særlig maa være Dem magtpaaliggende at blive forstaaet, maa jeg igjen nævne det Billede, hvormed De her begynder, som er Mere end et Portrait foran i en Bog, fordi det er selv en levende Deel af Udviklingen. I det, De fortæller om Luther, indeholdes den hele Genesis af Sagen; man seer s. 328„de reformatoriske Principer“ blive til, seer dem i Livet, før Nogen har tænkt paa at føre dem tilbogs og give dem Navn. Kunne de forstaaes bedre? Hermed er da den bedste Hjælp givet til at forstaae det Følgende — eller om saa skal være, at undvære Forstaaelsen af Et og Andet, saa at sige føle, hvad det er, der er sagt („uden at kunne forklare det med kloge Ord“, som Mynster siger, i en Ordinationstale).

Og nu, kjære Biskop Martensen, min egen Tak for det, De har givet ikke blot os Alle, men mig særdeles! Jeg har lært Meget af Deres Bog, og er langt fra færdig; men hvad jeg har lært, det samler sig ganske i det Ene, som jeg strax fandt: jeg har forstaaet, hvad det er at kunne sige med Paulus: jeg er vis paa, at Intet kan skille mig osv. — Jeg har følt, hvad det er at være „glad i Herren“ uden al udvortes Anledning, frigjort ogsaa fra den, som virkelig var det og ikke bliver glemt, — og i denne Glæde at kunne gaae til det, man skal. Og det var dog dette, De egentlig vilde. En saadan Tak vil De sikkert faae af Mange, uden at De hører den. Pivad De vil faae at høre, vil ikke Altsammen være Tak. Hvad Katholikerne (Jesuiten) ville sige, kan man vide: repetere og fordømme. Om Grundtvigianernes Ordførere, altsaa de Talende blandt dem, tør man vel ikke haabe meget anderledes. Men man tør dog haabe, at der iblandt de Stillere ere Mange, som ville komme til at tænke sig om, og at dette kan føre til — ikke strax men lidt efter lidt, at Stillingen forandrer sig; der er dog her sagt Adskilligt, som ikke før har været sagt saaledes. Jeg mener særlig, hvad De har sagt saa slaaende om Forholdet imellem „Ordet til Alle“ og — „til os“ (mig). Thi det Udtryk „slaaende“ s. 329har jeg vel meent efter sin nærmeste Betydning om den Deel af Deres Bog, hvormed det blev brugt; men jeg vil for øvrigt have det sagt (i en endnu bedre Betydning) paa saa mange andre Steder, om den stille Overbeviisningskraft, som maaskee ikke strax føles, hvis første Virkning maaskee er, at den ægger til Modstand, men som dog tilsidst kan seire. Ihvordan det nu skal gaae hermed, saa give Gud Dem den fulde Bevidsthed af det Kald, De har faaet til at tale med i de store Anliargender, og her er dog eet af de største, om end i vort Land ikke at de nærmeste — udvortes betragtet, — thi i den Skikkelse, De har givet det, bliver det dog for Enhver — det allernærmeste. Og saa give Gud Dem Kraft og Tid og Ro — til fremdeles at arbeide i Deres Kald, medens det er Dag!

Deres Bog har af og til ført mine Tanker hen til Lamartines Jocelyn, som jeg først for nylig har gjort Bekjendtskab med, da den bragtes mig i en smuk Oversættelse af en af Stiftets Præster. Her er en katolsk Præst, som i strengeste Lydighed mod sin Kirke lever inde i sig selv et ganske andet Liv, nemlig det, som Kirken har forbudt; eller har Kirken hun befalet om det Udvortes? Digteren, som ikke gjør Kirken nogen

Laub, Hardenack Otto Conrad, *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*,

Bebredelse, synes at mene det Sidste, og at saaledes er Alt i sin Orden!

Deres hjerteligt hengivne og taknemmelige
O. Laub.